

„Daarlige Tider“.

Af

Grosserer **Leopold Damm.**

Overalt, saa langt Civilisationen er naaet hen, har der nu i en Række af Aar hersket ugunstige Forhold paa de fleste økonomiske Omraader; i den store Verdenshandel have en gros Priserne paa saa godt som alle Produkter stadigt været nedadgaaende, Spekulationen er træt, hvad der købes tilsyneladende billigt i Dag, viser sig at være dyrt i Morgen, og næsten al Omsætning indskrænker sig snart til det daglige Forbrug: »fra Haand til Mund«.

Vi have tilvisse tidligere haft Kriser i Handelsverdenen; næsten med bestemte Mellemlum har en Stormbølge væltet sig frem og fejet bort, hvad der var skrøbeligt; saa har man atter taget sig sammen og er sejlet videre i gunstigt Vejr og Strøm. — Men medens alle tidligere Kriser have været forholdsvis kortvarige og akute, og medens man kan henføre deres Oprindelse til bestemte Aarsager, saa befinde vi os her i en Krisis der nu med en kort Afbrydelse i 1879—81 har varet siden 1873, der synes at ville blive raadende endnu en Stund, hvis væsenlige Særkende er en fortsat jævn Dalen i næsten alle Priser, og om hvis sande Aarsag man endnu den Dag i Dag er meget uenig.

Overalt beskæftiger man sig med Løsningen af Spørgsmaalene: Grunden til den almindelige Stagnation i Forretningsverdenen, og Midlet til at redressere og atter bringe Flugt i Tingene. Overalt i de forskellige Lande er der nedsat en Mængde Kommissioner til at undersøge Sagen.

Medens saaledes saavel Enkeltmænd som Handels- og Industrikanre og Regeringer staa tvivlraadige overfor Spørgsmaalet om Aarsagen til de daarlige Tider, formaste vi os ikke til at tro at være i Besiddelse af den Fakkell, hvormed den sande Grund kan opledes, endsige af Tryllestaven, hvormed den kan fjærnes. Vort Ønske er kun yderligere her i vor Kreds at kunne henlede Opmærksomheden paa Spørgsmaalet ved at fremsætte Summen af de Indtryk, vi for vort Vedkommende have faaet ved omhyggeligt og med Interesse at følge de mange udenlandske skriftlige og mundtlige Debatter, der navnlig i de senere Aar ere blevne hyppigere og hyppigere, alt eftersom det knugende Baand, der omspænder og lammer al Handel og Virken, er bleven trukket strammere.

Om Grunden til de ugunstige Forhold hersker der højst forskellige Anskuelser, men, bortset fra mindre væsentlige Differencer, have hidtil navnlig to Opfattelser gjort sig gældende: Nogle finde Hovedaarsagen i en almindelig Overproduktion af Varer, Andre i en Mangel paa Guld som Omsætningsmiddel, idet der henpeges paa, at Guldet er steget i Værdi.

Vi undervurdere ingenlunde Betydningen af den store Indflydelse, som den i de senere Aar aftagne Guldproduktion har udøvet, vi indrømme villigt, at den paa mange Omraader har medført Misforhold af indgribende Natur, hvorom vi senere nærmere skulle udtale os, men vi kunne ikke være enige i, at denne aftagne Guldproduktion alene skulde være Grunden til de daarlige Tider.

Det var forøvrigt heldigere, om man, for at undgaa Begrebsforvirring, i Stedet for at sige, at »Guld er steget i Værdi« i den her omhandlede Periode, o: den lange Krisis siden 1873, vilde sige, at Guldet nu paa de fleste Omraader har en større Købeevne end for 10 à 12 Aar siden.

Lad os nu se, hvorledes den hele Guldstatus staar. Ifølge Beregninger*) ejede Verden ved Udgangen af Aaret 1830 ca. 81,600 Centner til en Værdi af ca. Kr. 10,062 Millioner, fra 1831—50 produceredes 15,320 Centner til en Værdi af ca. Kr. 1,890 Millioner, fra

*) Efter Jamieson, tildels efter Mulhall.

1851—80 produceredes 114.362 Centner til en Værdi af Kr. 14,148 Millioner, nemlig:

Centner Guld.

	Produktion.	Udmøntet.	Benyttet til kunst-industrielle Øjemed.	Afgang til Orienten.	Total.
1831—40	4140	1020	3672	204	4896
1841—50	11180	7140	4080	571	11791
	15320	8160	7752	775	16687
1851—60	41167	33313	5712	2040	41065
1861—70	38454	20563	11628	6120	38311
1871—80	34741	17320	17136	2448	36904
	114362	71196	34476	10608	116280
1881	2795				
1882	2754				

i Millioner Kroner.

	Produktion.	Udmøntet.	Benyttet til kunst-industrielle Øjemed.	Afgang til Orienten.	Total.
1831—40	504	126	450	18	594
1841—50	1386	882	504	72	1458
	1890	1008	954	90	2052
1851—60	5076	4104	702	252	5058
1861—70	4752	2556	1440	756	4752
1871—80	4320	2142	2124	306	4572
	14148	8802	4266	1314	14382
1881	352				
1882	347				

En anden Beregning*), der forøvrigt almindeligt benyttes i Striden imellem Mono- og Bimetallisterne, angiver Produktionen

1851—60	til Kr. 4,746 Mill.
1861—70	- - 4,032 -
1871—80	- - 3,522 -

Kr. 12,300 Mill.

*) Tildels efter Ernest Seyd.

Det er umuligt at faa aldeles paalidelige Opgaver, men, hvilken Beregning end lægges til Grund, vor Guldbeholdning fra 1850 blev mere end fordoblet i de paafølgende 30 Aar; fra 1851—80 strømmede ind over Evropa et Væld af Guld, rigere end Aartusinders indtil da ophobede Skatte!

Før Opdagelsen af de kaliforniske og avstralske Guldminer havde man været vant til en aarlig Guldtilførsel af Kr. 50—90 Millioner; i 1852 naaede Produktionen op til Kr. 658 Mill., og i de 5 Aar 1852—56 til gennemsnitlig Kr. 540 Mill. pr. Aar.

Intet Under, om man forbavsedes og spaaede store Omvæltninger af indgribende Betydning i alle Forhold. Michel Chevalier hævdede, at alle Værdier fremtidigt vilde blive underkastede en sørgelig Usikkerhed, t. Ex. Folk med visse aarlige Indtægter, hvoraf de netop kunde leve, vilde skarevis se sig forarmede, idet deres Penge herefter kun vilde kunne forskaffe dem Halvdelen af deres Fornødenheder. Richard Cobden samstemmede hermed og mente, at Guldets Købeevne vilde blive reduceret saa betydeligt, at han raadede Folk til i alle Assurancepolicer at stipulere Betaling, ikke i Guld, men i Sølv, og navnlig Livspolicer burde kun afsluttes paa Basis af Sølv. Der blev faktisk i flere Kontrakter stipuleret Betaling i Sølv. Engelske Godsejere forsøgte i Parlamentet at faa udstedt en Lov, der paabød Betaling af alle Fæstefgifter i Sølv. Holland besluttede at afskaffe Guld og at holde sig udelukkende til Sølvfoden. Endnu i 1859—60 var Striden varm med Mono-Metallisterne, som — det er ret kuriøst at tænke sig — dengang forlangte »Sølvfod«. Nu er Løsnet »Guldfod«.

Imidlertid fandt Guldstrømmen snart Afløb, idet den selv pustede nyt Liv og ny Virksomhed frem alle vegne. De store Opfinders Tid med dens Damp og Elektricitet blomstrede frem og absorberede enorme Kapitaler til Jernbaner, Dampskibe, Fabriker etc., medens Telegrafens spandt sine tætte Næt overalt og omkring hele Jorden. Resultatet blev et mægtigt Opsving i al Handel og Industri, og samtidigt leveredes et eklatant Bevis for, at Verden med Lethed og uden Gene kan tage imod et hvilket som helst Kvantum Guld eller Sølv, naar kun de forskellige Lande ere enige om at paatrykke Metallet Stemplet som gangbar Mønt overalt.

Det vil ses, at Kvantumet af det til kunstindustrielle Øjemed benyttede Guld er steget betydeligt:

i 20 Aar 1831—50	brugtes	Kr. 954 Mill.	=	ca. Kr. 47 Mill.	pr. Aar.
i 10 - 1851—60	- -	702 -	= - -	70 - - -	- - -
i 10 - 1861—70	- -	1440 -	= - -	144 - - -	- - -
i 10 - 1871—80	- -	2124 -	= - -	212 - - -	- - -

Endvidere maa det stadige Slid og det til Orienten sendte og der stedse tilbageholdte Guld fradrages. Her have vi foreløbig navnlig kun at gøre med det udmøntede Guld.

I 20 Aar 1831—50	udmøntedes	Kr. 1008 Mill.	=	ca. Kr. 50 Mill.	pr. Aar.
- 20 - 1851—70	—	6660 -	= - -	333 - - -	- - -
- 10 - 1871—80	—	2142 -	= - -	214 - - -	- - -

I altfald i 1873 var der Guld nok.

Indtil da havde England været det eneste Land, der udelukkende havde Guldfod; de andre Stater havde dels Sølv og Guld, dels Sølv alene som Møntfod.

I 1871—73 besluttede Tyskland at efterligne England og adoptere Guldfod, og dette skæbnesvangre Skridt drog efter sig en saadan Række Forandringer i andre Landes Møntsystemer, at i Løbet af de paafølgende 10 Aar havde bl. a. Tyskland taget Kr. 1512 Mill. Guld, Italien Kr. 288 Mill., Amerika Kr. 1800 Mill., foruden andre Lande som Holland, Danmark, Norge og Sverige mindre Beløb. Vi skulle nærmere komme tilbage paa disse Ting, foreløbig notere vi kun det Faktum, at i Løbet af 10 Aar lededes ca. Kr. 3600 Mill. bort fra deres vante Leje igennem nye Kanaler for at finde en helt anden Virkekreds.

Det er heri, i Forbindelse med den aftagende Guldproduktion, at Mange begrunde Paastanden om Mangel paa Guld som Omsætningsmiddel.

Ved nøje Prøvelse forekommer denne Paastand os uholdbar.

Der kan fornuftigvis kun være Tale om Mangel paa Guld, forsaavidt som der i de kommercielle eller daglige Omsætninger kan paapeges længere Perioder, hvor et Behov for Guld som Omsætningsmiddel enten slet ikke, eller kun vanskeligt har kunnet tilfredsstilles,

men saadanne kunne ikke paavises. Temporære Vanskeligheder, opstaaede ved større Finansoperationer, t. Ex. Tysklands Overgang til Guldfod eller det italienske Guldlaan, kunne ikke her komme i Betragtning.

En Knaphed paa Omsætningsmidler — det være sig i et enkelt Distrikt eller i et helt Land — vil i Praxis strax blive følt og med Nutidens lette Omsætningsmaade øjeblikkelig blive forsøgt afhjulpen. Enhver, som følger Bevægelserne paa det engelske — det vigtigste af alle Pengemarkeder — vil Aar ud og Aar ind have set, hvorledes Skotlands, Irlands, Bomuldsdistrikternes, Landbostandens, Lystrejsendes etc. Trang til Omsætningsmidler gør sig gældende til visse bestemte Tider, og hvor let denne Trang som oftest tilfredsstilles.

En Knaphed paa Guld maa bevirke, enten at de seddeludstedende Bankers Guldbeholdning forringes, eller at deres Seddelmængde forøges, samt i begge Tilfælde en Diskontoforhøjelse. Nu ere Bankernes Guldbeholdninger større og Seddelmængden mindre end tidligere, samtidigt med at Diskontoen overalt i 1874—1883 gennemsnitligt har været lavere end i 1864—1873. Alt taler saaledes stik imod Theorien om Guld-mangel.

Naar henses til, at før 1850 var den aarlige Produktion ikke stort over Kr. 90 Mill., maa det ogsaa indrømmes, at de næste 30 Aar bragte os en enorm Tilvæxt af Guld, der som Cirkulationsmiddel, Fundering for den endelige Regulering af Guldfodslandenes Omsætninger hidtil maa siges nogenlunde at have holdt Skridt med de nu — i Sammenligning med tidligere Tider — langt større og talrigere Transaktioner. Har end den aarlige Guldproduktion i de senere Aar været i Aftagende, maa det paa den anden Side erindres, at samtidigt er der ved forbedret Bank- og Postvæsen indført store Besparelser i Brug af Guld som Omsætningsmiddel. — Tysklands og Frankrigs Hovedbanker med deres Hundreder af Filialer besørge nu daglig Til- og Fraskrivninger af enorme Beløb. En Uendelighed af store og smaa Transaktioner reguleres nu ved Anvisninger, »cheques«, og hvad der derved spares paa Omsætningsmidler danner man sig bedst et Begreb om, naar man t. Ex. ser, at der alene igennem Londons »clearing-house« daglig gaa cheques til et Beløb af gennemsnitlig over Kr. 325 Mill., og at den endelige

Regulering af alle disse Fordringer og Kontrafordringer undertiden sker ved en Anvisning paa Bank of England paa nogle faa Tusind Pd. Sterl. *) — Efter en Beregning i 1881 var Forholdet cheques til Sedler og Mønter som 97 til 3, og af London Bankernes samtlige Udbetalinger i 1883 bestod kun 1 pCt. af Guld. Navnlig i England er det nu ikke ualmindeligt, at selv Husmødre have deres Cheque-bøger og betale de væsentligste Husholdningsudgifter, ja endog ganske smaa Beløb med Anvisninger.

I Frankrig saa man efter Krigen, hvor rodfæstet Tilbøjeligheden til at gemme kontante Penge »paa Kiste-bunden« var hos Landets Befolkning. Selvfølgelig hersker den samme Skik endnu, og vil fremdeles herske i alle Lande, men alt eftersom Civilisationen skrider frem og de forbedrede Kommunikationsmidler lette Samkvem imellem By og Land, vil Nødvendigheden og dermed Tilbøjeligheden til at ophobe Kontanter aftage, og det fejler næppe, at der allerede paa dette Omraade er »sat mange Penge fri«, o: Behovet for Cirkulationsmidler er ogsaa her blevet betydeligt mindre.

Jo mere der kan økonomiseres med Guld, desto bedre, og aftager Guldproduktionen, vil man efterhaanden af Nødvendighed lære at økonomisere mere og mere. Vi ere endnu, hvad Guldbenyttelsen angaar, i Barnealderen, mere og mere vil den Bevidsthed trænge sig dybere ned, at Guld i sig selv ikke afgiver nogen Nydelse, men kun er et Symbol paa opsparet Kapital, ved Hjælp af hvilken man formaar at tiltuske sig en virkelig Nydelse, et Gode, et Behov. Mere og mere vil man overlade Bankerne at opbevare paa Anfordring det Metal, hvis Besiddelse dog i Grunden kun foraarsager Ulemper i mere end én Retning, og da vil den største Økonomi med Guldet være opnaaet, da ville endnu mange flere Omsætninger kunne finde Sted og alle til Slutning blive regulerede gennem det da i Hovedbankerne samlede større Kvantum Guld, der paa denne

*) Ønskeligt var det, om »clearing-house« med »crossed cheques« kunde introduceres hos os; naar man betænker, hvad der vindes i Tid, Renter, Omsætningsmidler, Sikkerhed imod Fejltællinger og Svig, er det mærkeligt, at Systemet ikke alt længe har været indført.

Maade vilde komme til at danne et endnu sikrere Grundfond for den endelige Afvikling af alle Transaktioner.

Umuligt er det ikke, at der mellem de forskellige Landes, Englands, Frankrigs, Tysklands Hovedbanker engang med Tiden kan arrangeres en Slags Mellemlægning, hvorved Forstyrrelser i Pengemarkederne kunne formindskes og Forsendelsesomkostninger af Metallet spares.

Samtidig med at indrømme Hensigtsmæssigheden af en almindelig gennemført Økonomiseren med Guld maa man betegne det paa Møntkonferencen i Paris 1881 fremsatte Forslag*) om, at hvert af Guldlandslandene kun skulde have én Hovedmønt — det Tyvedobbelte af Møntenheden, 20 Kroner, 20 francs, shillings og Mark — som det ene rigtige. Prægningen af de mindre Guldmønter, 10 Kroner, 10 Mark etc., endsige 5 franc- og 5 Kronestykker, maa, som ligefrem Opfordring til Publikum om at benytte Guldets som Skillemønt mellem Mand og Mand, absolut forkastes.

Og det drejer sig her om ikke gauske smaa Summer. Ved Overgangen til Guldfod udmøntede Tyskland ca. 500 Millioner Mark i Guldstykker under 20 Mark. England har omtrent Pd. Sterl. 20 Millioner i 10 shilling-Stykker, Frankrig ligeledes et betydeligt Beløb i 10 og 5 francs. Alt i Alt menes der fortiden at cirkulere mindst Kr. 1800 Mill. i Guldstykker af ikke over 10 Kroners Værdi, med andre Ord: henimod $\frac{1}{7}$ af Jordens samlede Guld-cirkulation har man tvunget til at gjøre Tjeneste som Skillemønt, i Stedet for at overlade dette til Sølv.

Guldets naturlige Funktion burde i hvert Fald kun være at afgøre større Betalinger, og, navnlig nu, hvilken dobbelt gavnlig Virkning vilde det ikke have, om Guld-Skillemønten i videste Omfang kunde inddrages til dens rette Brug, og den ledige Plads udfyldes med et lignende Beløb i Sølv? Man tænke sig ikkun Halvdelen af de Kr. 1800 Mill. liggende i Barrer fordelt i de forskellige Guldlandes Banker, og samtidigt det tilsvarende Beløb i Sølv anvendt som Skillemønt.

*) af Etatsraad Levy.

Nej, Grunden til de trykkede økonomiske Forhold maa sikkert søges, ikke i nogen »Guldangel«, men for det første i Demonetiseringen af Sølv og den deraf følgende større Købeevne hos Gullet, og dernæst i den nu i en Række af Aar i næsten alle Hovedartikler stedlindende Overproduktion, der atter har medført en stærkt udviklet Tendens hos Producenten og Fabrikanten til, hvor muligt, at springe Mellemandlere forbi og sælge direkte til Detaillisten, om ikke til selve Konsumenten, hvilket er bleven muliggjort ved det store Net af billige og hurtige Kommunikationsmidler.

Som almindeligt Overblik er det rettest her at sige, at den samlede Produktion*) har været

i Millioner Kroner:

	Guld.	Sølv.	Total.	Sølvprisen i London.	
1851—60	4746	1461	6207	Fra 1827—72 gennemsnitlig 60 $\frac{1}{8}$ pence (pr. ounce, svarende til 15 $\frac{1}{2}$ Sølv = 1 Guld.	
1861—70	4032	1776	5808		
1871	385	220	605		
72	358	236	594		
73	346	322	668		57 $\frac{7}{8}$ —59 $\frac{1}{8}$
74	328	257	585		57 $\frac{1}{4}$ —59 $\frac{1}{2}$
75	351	290	641		55 $\frac{1}{2}$ —57 $\frac{3}{8}$
76	342	266	608		46 $\frac{3}{4}$ —58 $\frac{1}{2}$
77	349	292	641		53 $\frac{1}{4}$ —58 $\frac{1}{4}$
78	311	265	576		49 $\frac{1}{2}$ —55 $\frac{1}{4}$
79	374	335	709		
80	378	328	706		
1871—80	3522	2811	6333		
1881	358	338	696		
82	347	369	716		
83	329	385	714		
84	322	385	707**)	idag 47	

og i store Træk kan endvidere nævnes, at omtrent

*) Tildels efter Ernest Seyd.

***) Da Sølvprisen er dalet, er Forøgelsen i Kvantum, sammenlignet med tidligere, større end Tallene vise.

Halvdelen af Totalproduktionen, baade af Guld og Sølv, har været benyttet i kunstindustrielle Øjemed, samt at Jordens samlede cirkulerende Mønter anslaaes til en Værdi af ca. Kr. 27,000 Mill., hvoraf atter her Halvdelen Guld og Halvdelen Sølv. Naturen synes at have villet det saa, at de to Metaller skulde gaa Haand i Haand.

I umindelige Tider har Sølv og Guld cirkuleret Side om Side som Omsætningsmidler i Verden. Her behøve vi kun at befatte os med Tidsrummet fra dette Aarhundredes Begyndelse.

I 1804 adopterede Frankrig den fri Udmøntning af Sølv og Guld efter Calonnes tidligere Edikt af 1780 i Forholdet $15\frac{1}{2}$ Sølv til 1 Guld*), og i samfulde 69 Aar vedblev dette Forhold uforandret, tiltrods for de største Svingninger i Kvantummet af den aarlige Sølv- og Guldproduktion. I Begyndelsen af Aarhundredet var Forholdet i Produktionen efter Vægt som 50 Sølv til 1 Guld, fra 1850—60 blev det som $4\frac{1}{3}$ Sølv til 1 Guld. Der var Perioder, hvor der efter Værdi produceredes 3 Gange saameget Sølv som Guld, medens efter Opdagelsen af Guldejerne i Avstralien og Californien Forholdet vendtes om, idet der da produceredes 3 Gange saameget Guld som Sølv. Den aarlige Guldproduktion svingede fra Kr. 50 Mill. til Kr. 660 Mill. og Sølvproduktionen fra Kr. 100 Mill. til Kr. 235 Mill., men stedse bibeholdtes Ratio $15\frac{1}{2}$ —1 uforandret, Prisen paa Sølv varierede kun en Ubetydelighed, fra 1827—1872 var den i Gennemsnit netop $60\frac{7}{8}$ pence pr. onz, eller $15\frac{1}{2}$ Sølv til 1 Guld. — Der eksisterede ingen international bi-metallisk Møntfod, men desuagtet gik hele Verdenshandelen sin uforstyrrede rolige Gang, Guldfodsland solgte til eller købte fra Sølvfodsland med største Lethed og uden Frygt for større Svingninger i den relative Værdi af de to ædle Metaller. Dengang, som nu, var der selvfølgelig Forandringer i Kurserne mellem de forskellige Lande, alt eftersom Handelsbalancen var for eller imod et Land, men der herskede Stabilitet i Guld- og Sølv-Møntforholdet — det første

*) I de Forenede Stater er Forholdet 16—1, taget efter den spanske Møntlov af 1680.

Desideratum, den vigtigste Betingelse for en sund og naturlig Udvikling af international Handel.

I 1865 dannedes den »Latinske Møntunion«, bestaaende af Frankrig, Belgien, Schweiz og Italien, hvortil i 1868 Grækenland sluttede sig. Formaalet var, at under visse Betingelser skulde Guld og Sølv, udmøntet i hvert af de forskellige Lande, cirkulere som lovligt Betalingsmiddel overalt i Unionslandene. Uheldigvis maatte Aanden i Overenskomsten meget kort derefter modificeres, Italien og Grækenland saa sig nødsagede til at ty til »Papirspenge«, hvorved næsten alle Mønter fra disse to Stater hurtigt cirkulerede over i de tre andre Unionslande. — Principet var den »dobbelte Møntfod«, med ubegrænset fri Udmøntning af Sølv og Guld, stadigt i Forholdet $15\frac{1}{2}-1$, der derved yderligere befastedes over hele Verden.

Møntfoden i Indien, Kina, Japan og andre Østerlande, i Sydamerika, kort sagt i $\frac{2}{3}$ af Verden var Sølv, men England — dengang det eneste Guldfodsland — kunde overalt trygt anbringe store opsparede Kapitaler i Jernbaner, i industrielle Foretagender eller som Laan med Rentekupons i Sølv, hvis Pris var slaaet fast.

Da kom det skæbnesvangre Aar 1873.

Efterat det tyske Rige var blevet samlet, besluttede det — i Lighed med England i 1816 — at adoptere »Guldfod«, og i den herom under 9. Juli 1873 udstedte Lov se vi Begyndelsen til, og for en meget væsentlig Del Aarsagen i, den hele senere økonomiske Misère.

Tyskland begyndte altsaa at sælge Sølv for Guld, en stor Mængde af de cirkulerende Thalere inddroges, fra 1873—1879 kastede Tyskland et Beløb af ca. Mk. 1680 Mill. Sølv paa Markedet og købte Guld istedet. Sammenlignende de aarlige Salgslister med den oprindelige Sølvpris i London $60\frac{13}{16}$ d per onz (Guld Standard) er det udregnet, at Tysklands Nettotab ved denne Transaktion maa have været ca. 84 Mill. Mk.

Paa Tysklands Beslutning om Overgang til Guldfod saa den »Latinske Union« i Selvforsvar sig nødsaget til øjeblikkelig at svare med Ophævelsen af den fri Udmøntning af Sølv*) i Forholdet $15\frac{1}{2}-1$, og fra nu af var al Rø og Stabilitet i Møntfodsforholdet borte.

*) Endnu i 1874—75—76 udmøntede Staterne efter fælles Over-

Sølv sank ved et Lovbud ned til at blive en Handelsvare i Occidenten, ligesom Guld er det i Orienten. Der blev en almindelig *sauve qui peut*, overalt søgte man at blive af med Sølv. Prisen dalede og svingede stærkt, medens der samtidigt imellem alle Lande blev en Kamp om Guld, hvis Købeevne steg, eftersom Guldproduktionen var i Aftagende og den cirkulerende Guldmaengde nu maatte gøre Tjeneste paa hidtil uvante Felter.

Danmark, Norge og Sverige vare, med Tysklands Planer for Øje, hurtigt gaaede over til Guldfod. Lige overfor Verdens samlede Sølv og Guld drejede det sig imidlertid her kun om Ombytning af forholdsvis mindre Summer, og den hele Transaktion mærkedes næppe synderligt. I Danmark findes fortiden ca. Kr. 55 Mill. i Guld, i Norge og Sverige lidt mindre, i de tre Lande tilsammen altsaa kun Kr. 100 Mill. Det meste ligger i Hovedbankerne, det store Publikum foretrækker Sedler.

Da Italien genoptog Betaling i Mønt, tvang Regeringen de seddeludstedende Banker til som Metalreserve at holde $\frac{2}{3}$ Guld og $\frac{1}{3}$ Sølv, istedetfor som tidligere efter frit Valg. Den belgiske Bank fik Paa bud om, at hele Metalreserven skulde være Guld. I Schweiz viste Guldfeberen sig ogsaa, idet alle Bankerne paa Foranledning af Ferr-Herzog gjorde deres Yderste for kun at have Guldreserver. Med Undtagelse af Frankrig søgte de forskellige Unionslande hvert især at trække saameget Guld til sig som vel muligt — paa hverandres Bekostning, men det stred ikke imod Konventionens Ordlyd og Ingen kunde eller turde sige Noget derimod. Sølv blev til Tider saa knapt, baade i Italien og Belgien, at man maatte henvende sig til Frankrigs Bank for at faa Sølv Femfrancstykker for Guld. I Holland, hvor man under den stærke Guldstrøm i 50erne havde villet antage udelukkende Sølvfod, begyndte man ligeledes at skrabe Guld sammen, og er senere vedbleven dermed. Handelsbalancen har imidlertid i disse Aar været ugunstig for Holland, Guldet gaar efterhaanden atter ud af Landet, men stadigt søger man paany at samle mere; endnu i For-

enskomst mindre Beløb efter Behov, men siden 1876 har den Latinske Union ikke præget flere Sølvmonter.

aaret 1884 avtoriseredes Statsbanken til at smelte 25 Mill. fl i Sølv for at købe Guld, hvilken Bemyndigelse dog endnu ikke er bleven benyttet.

I de Forenede Stater i Nordamerika vare Pengeforholdene noget abnorme. Da Borgerkrigen udbrød 1861, maatte Regeringen — ligesom England i 1797—1821 — for at bestride de store Udgifter tage sin Tilflugt til Udstedelsen af uindløselige Papirspenge. Guld steg til en Præmie og forsvandt efterhaanden ganske fra Cirkulationen, saa at en Guldmønt tilsidst betragtedes mere som en Kuriositet end som Penge. Fra 1861-79 reguleredes omtrent den samtlige indenlandske Omsætning med Papirspenge, med dem stillede 1 Million Soldater paa Benene og bestredes Krigsudgifter til et Beløb af over 6000 Millioner Dollars. Imidlertid havde der lige siden Grundlæggelsen af de Forenede Stater været fri og ubegrænset Udmøntning af Sølv og Guld i Forholdet 16—1; men saa kom i 1873 Tysklands Beslutning om Overgang til Guldfod, og, ligesom den Latinske Union, svarede de Forenede Stater med at ophæve den fri Udmøntning af Sølv. Aaret derefter, 1874, blev det tilmed vedtaget, at Betaling i Sølv kun skulde være lovlig indtil et Beløb af ikke over 5 Doll., den dobbelte Møntfod var altsaa fra den Dag forladt og Sølv faktisk demonetiseret i Landet.

Som Jordens største Sølvproducenter søgte de Forenede Stater senere at finde et Aflob, og i 1878 vedtoges den bekendte »Bland bill«, hvorefter der maanedlig skal udmøntes mindst 2 og højst 4 Mill. Dollars i Sølv. Indtil iaar er der saaledes udmøntet ca. 185 Mill. Doll., hvoraf kun omtrent 45 Mill. cirkulerer, medens Resten, Doll. 140 Mill., ligge opstablede i Regeringskælderne. Imod disse sidste Doll. 140 Mill. er imidlertid udstedt og cirkulerer Papirspenge for Doll. 100 Mill. Det er dobbelt Arbejde: først præges en ubenyttet Sølv mønt og funderet paa denne udstedes derefter Papirsmønten. Saavidt angaaende Sølv. Om Guld have vi allerede sagt, at de Forenede Stater have taget over Kr. 1800 Mill. siden 1873.

Det vil ses, at saavel i Evropa som i Nord-Amerika opstod fra 1873 en almindelig Kamp om at blive af med Sølv og komme i Besiddelse af Guld. Tysklands Guldfodsprojekt gav Signalet hertil, og den »Latinske Unions« Ophævelse af fri og ubegrænset Udmøntning

af Sølv blev dette Metals coup de grace i disse Verdensdele. Det foragtede Sølv vandrede i større Mængder til Østerlandene, og da navnlig til Indien.

Indien, Kina, Japan og andre asiatiske Lande have Sølvmonetfod. Med Sølvet dalede selvfølgelig Sølv-rupeen og -dollaren ogsaa i Værdi som Omsætningsmiddel med Guldfodslandene. Sølv er fra $60\frac{7}{8}$ pence gaaet ned til ca. 47 pence, og Kursen t. Ex. paa rupees fra ca. 24 til 18 pence, men i selve Indien, i den indenlandske Omsætning, har en rupee endnu den Dag idag omtrent den samme Købeevne som før 1873, hvad netop er blevet yderligere konstateret i en af den indiske Regering fornylig offentliggjort Beretning. Set fra det indiske Standpunkt har Sølvprisens Fald kun afficeret den udenlandske Værdi af en rupee, og foraarsaget, at alle fra Guldfodslande indførte Artikler ere blevne dyrere.

Ligesaa i selve Kina, Japan etc. har Sølvdollaren endnu omtrent samme Købeevne som tidligere, men ligeoverfor Guldfodslande er Kursen dalet ca. 20 pCt., o: Kina, Japan etc. maa nu betale 20 pCt. mere end forhen for Varer fra Guldfodslande, selv om i disse Varnes Pris er forbleven uforandret.

Imellem Indien og Japan etc. — begge Sølvfodslande — er det indbyrdes Forhold selvfølgelig uforandret som det altid har været, og, hvor Sølvfodslande kunne forsyne sig selv eller hverandre indbyrdes, foretrække de dette fremfor at søge til Guldfodslande.

Tag nogle Exempler: En indisk Købmand skal have noget Bomuldstøj, der plejede at koste 100 rupees. Han kan faa det fra England eller Bombay. Kursen falder 3 pCt., han maa nu i England give 103, i Bombay 100, Bombay faar hans Ordre. — En Japaneser vil købe Varer, enten fra England eller Indien, hvor de nu ere billigst. Lad os sige Prisen er ens, men pludselig falder Sølv 3 pCt. I England bliver Prisen 103 dollars, fra Indien kan han fremdeles faa Varen for 100, Ordren gaar til Indien. — Resultatet er det samme, som om der i Japan og Indien var en gensidig Handelsbegunstigelse, en Differentialtold imod England. Al Import fra Guldfods- til Sølvfodslande er bleven hæmmet. — Hvadenten han sælger i Indien eller exporterer til Japan, Kina etc., har den indiske Købmand tilmed den Fordel, at hans Priser ikke ere

undergivne store Kurssvingninger, idet Basis overalt er Sølv. England derimod maa regne ikke alene med Vexel-Kursen mellem England og Indien etc., men maa ogsaa tage Sølvprisens Svingninger i Forhold til Guld med i Betragtning. Eller rettere sagt: Ingen kan nu udregne, hvad det endelige Resultat af en Exportforretning fra Evropa til Indien, Kina etc. vil blive, hvad enten Varerne konsignerer eller sælges paa 3 og — hvad meget hyppigt var Tilfældet — paa 6 Maaneders Kredit, kan Sølv i Mellemtiden være dalet langt mere end de smaa Procenter, med hvilke Forretningsmanden nutildags som Følge af den store Konkurrence maa lade sig nøje. Al Handel fra Guldfods- til Sølvfodsland er bleven slet og ret Hazardspil. Der kan købes fra, men ikke sælges til dem, og at saadanne Forhold ere ødelæggende for Verdenshandelen, er indlysende. Af Englands samlede Omsætning med Udlandet er over $\frac{1}{3}$ med Sølvfodslande; lider England, lider hele Verden.

Det ligger i Sagens Natur, at jo mere et Lands Mønt deprecieres som Betalingsmiddel lige overfor Udlandet, desto mere vil Landet anstrænge sig for at udvikle sine egne Ressourcer for at gøre sig saa uafhængigt som vel muligt, eftersom al Indførsel fra Udlandet jo vil fordyres. Og navnlig naar samtidigt Møntens indenlandske Købeevne holder sig nogenlunde uforandret, vil Udførsel af Landets Produkter kunne betale sig endnu bedre end forhen. Tidligere maatte t. Ex. den indiske Exportør sælge i England for ca. 24 pence eller i Frankrig for ca. fr. 2,50 for at udbringe en rupee, nu behøver han kun at sælge for 18 pence eller fres. 1,90 for at faa en rupee hjem. Kort sagt, Landets Udvikling vil gaa i Retning af formindsket Import og forøget Export, og saaledes er det gaaet i Indien, hvor Procentfaldet i Sølvprisen og dermed i rupee-Kursen faktisk har virket som ligesaa mange pCt. Told paa al Indførsel og som tilsvarende Præmie paa al Udførsel.

De Forenede Stater frembode under Borgerkrigen et noget lignende Exempel. I selve Landet klyngede Dollarens traditionelle Værdi sig længe til Papirspengene, men ligeoverfor Udlandet var Resultatet faktisk det samme som den høje Beskyttelsestold, der senere indførtes som en Nødvendighed for vedblivende

at beskytte de mange forskellige Industrier, som i Mellemtiden havde udfoldet sig i Ly af Papirspengenes Virkninger.

Holdt vi os foreløbig til Indien, da finde vi ogsaa, at flere Industriegrene derude have taget et mægtigt Opsving, t. Ex. Bomuldsspinderierne. Hvis urgamle Hjem Indien netop var, forsyne nu Indien, Kina og Japan etc. efter stedse stigende Maalestok. Den indiske Statistik viser, at Exporten

til Kina og Japan af yarn var i 1876—77 8,000,000 Pd., i 1882—83 45,000,000 Pd.

til Kina og Japan af piece-goods var i 1876—77 15,500,000 Pd., i 1882—83 41,500,000 Pd.

fra Bombay til Hongkong af 16—24 yarn var i 1875 3000 bales, i 1882 75,000 bales.

fra England til Hongkong af 16—24 yarn var i 1875 16,000 bales, i 1882 11,000 bales.

Den store Krise i Lancashire i 1876—79 og de ugunstige Vilkaar, hvorunder de vigtige engelske Bomuldsdistrikter nu i en Aarrække har arbejdet, bleve de ligefremme Følger af Sølvets Demonetisering.

I Cawnpore tilberedes nu alt Fodtøj til den indiske Armé, og saaledes kan der nævnes flere Industrier, der alle bidrage til at gøre Landet uafhængigt af Yderverdenen og som tilsammentagne gøre et mægtigt Skaar i Udviklingen af Europas og da fornemlig Englands Exportforretning.

I Indien som saa mange andre Steder søger Kapitalen villigere til Industriforetagender end til Agerbruget. Landet er stort og frugtbart, Arbejdere i alle Brancher findes i Hundredetusinder, ja i Millionvis*). Vi staa maaske ved Begyndelsen til Indiens Udviklingsperiode, og først senere vil det kunne spørges, hvad Landet ikke formaar at frembringe, og hvor Grænsen for dets Produktionsevne egentlig er.

Vi sagde nys, at Kapitalen var mindre villig til at gaa til Landbruget, men ikke desto mindre er Indiens Export af Hvede i de senere Aar tiltagen efter storartet Maalestok.

I 1879—80 var den 109,000 Tons, i 1883—84

*) Census i 1883 viser bl. a. over 51,000,000 mandlige og 18,800,000 kvindelige Arbejdere i Agerbrugets Tjeneste.

var den 1,047,000 Tons, og vil for Aaret 1884—85 rimeligvis blive 1,584,000 Tons eller ca. 15,000,000 Tønder.

For faa Aar siden dikterede Amerika Hvedeprisen i Evropa, nu synker selv den mægtigste Hvede-«Ring» i Amerika værgeløs sammen lige overfor Indiens bølge-ende Kornmarker; snart, om ikke allerede nu, kan det siges, at Indien læstemmer Verdensprisen for Hvede.

Allerede under Trykket af de store Tilførsler fra Kalifornien, Oregon, Nordamerika og Avstralien ramtes Evropas vigtigste Erhverv — Agerbruget — paa følelig Maade. Man kunde kun vanskelig konkurrere med den Hvede, der i mange af de vestlige Stater i Nordamerika af Landmanden solgtes for en Pris af 60, 50, ja ned til 25*) cents pr. Bushel, derefter kørtes et à totusind eng. Mile pr. Jærnbane for 4 pCt. af almindelig Fragtgodstaxt, og endelig pr. Dampskib overførtes til Evropa ofte for 3 à 2 pence pr. Bushel, stundom billigere end Fragten fra København til Malmø. Om den amerikanske Majs gjaldt det samme. Landmanden i Evropa maatte stride haardt for at kunne følge med de lave amerikanske Priser, og mange Steder har han maattet gøre Frontforandring ved suksessivt og delvis Haand i Haand med Kornavl at gaa over til Kvæg- og Mejeridrift.

I England viser Statistikken, at fra 1874 til 1884 er det samlede Hvedeareal fra 3,630,000 Acres blevet reduceret til 2,677,000 Acres. Arealet af permanente og Rotations Græsmarker er i samme Tidsrum blevet forøget fra 17,518,000 til 19,672,000 Acres.

Men vare Forholdene vanskelige, saa bleve de end mere trykkende for det europæiske Agerbrug, da Indien kom til med sin Konkurrence, der endog har ramt Amerika. Ligesom i England ser man allerede nu Landmænd i de østlige nordamerikanske Stater delvis gaa over fra Korn- til Kvæg- og Mejeridrift, da de ikke kunne tage det op med Vestens billige Kornpriser —, billige kun, fordi Indiens Konkurrence har tvunget dem ned.

*) Efter en Beretning fra Agerdyrknings-Departementet af Januar 1885 blev Hvede i Buffale og Furnas, Nebraska, solgt til 30 cents, i Kansas var Gennemsnitsprisen 45 cents, varierende fra 25 cents i Ellis til Doll 1 i Ferd.

Det er vitterligt, at Landmanden overalt sidder haardt i det, og da Agerbruget i mange Lande er den vigtigste Erhvervskilde, ofte ernærende henimod eller over Halvdelen af Befolkningen, er det indlysende, at gennemgaaende maa Forbrugsevnen iblandt denne store og vigtige Klasse være bleven reduceret. Maaske mere end man tror, er det Sandhed, at foreløbig afhænger Verdensprisen for Hvede af Indiens rupee-Kurs.

Billig Hvede, billigt Brød for Hvermand bør være Maalet, men naar, som ovenfor paapeget, Resultatet bliver ødelæggende for en vigtig Erhvervsgren, kan selv Billigheden købes for dyrt, og Resultatet vil blive det samme trods al Beskyttelsestold. Tyskland og Frankrig forsøge at værgе deres Agerbrug ved stigende Korntold; vil det lykkes? Overalt ruster man sig, hvert Land cernerer sig snart med Beskyttelsestold og retaliatoriske Tariffer; hvor vil det ende? »Fair trade«- (unfair?) Principet fortrænger »free-trade«-Ideerne. Men Alt dette er først traadt tydeligere frem i det sidste Tiaar — siden 73 — og ligesom Frankrigs og Tysklands Korntolds-Forhøjelser bleve dekreterede som Værn imod Følgerne af Indiens store Kornexport, saaledes kan maaske den egentlige Grund til anden — formentlig eller virkelig — nødtvungen Beskyttelsestold ved nøje Prøvelse befindes at have flydt fra samme fælles Kilde: Sølvets Demonetisering.

Vi have set, at denne medførte en gennemgribende Omvæltning i mange Forhold:

Fra Guldfodslande er al Handel til Sølvfodslande bleven uberegnelig. Overflødig Kapital kan ikke længere som tidligere anbringes i Sølvfodslande, thi disse tør ikke laane mod Tilbagebetaling af Kapital og Renter i Guld, og Guldfodslande tør ikke bortlaane mod Tilbagebetaling i Sølv, hvis Pris jo med Lethed kan dale endnu 20 pCt.; hvor er Grænsen? Indiens tidligere Gulddaan tynger allerede haardt nok, ca. Kr. 350 Mill. maa aarlig udredes til England i Guld. Daler rupee-Kursen ned til 12 pence, maa Indien betale dobbelt saa mange rupees som det ved Laanets Afslutning af begge Parter var paatænkt.

Sølvlandene ere blevene nødsagede til at anspænde al Kraft for at gøre sig uafhængige af Gulderlandene; flere af disses Industrier lide stærkt under Følgerne, et

enkelt betydeligt Erhverv — Agerbruget — endog i dybt følelig og i stedse voxende Grad. Overalt er Beskyttelsestold og Exportpræmie bleven Løsenet, og der holdes kunstigt Liv i ellers dødsdomte industrier. Men er alt dette sund livskraftig Udvikling?

Naar der staar saa meget paa Debet-Siden, hvad finde vi saa paa Kredit-Siden? Endnu intet, absolut intet.

Tyskland har ikke formaaet at gennemføre sin Plan om Guldfod fuldt ud, og naar det næppe nogensinde. Det kunde ikke sælge alt sit Sølv: Prisen var dalet for stærkt, og siden Foraaret 1879 har man maattet ophøre med at udbyde de resterende 400 à 500 Mill. Mark, som Landet endnu formenes at have til Salg. Det siges, at baade i Regering og Rigsdag er Stemningen afgjort imod Genoptagelsen af Sølvsalg, og sikkert er det ogsaa, at saadanne kun vilde kunne iværksættes til endnu lavere Priser og altsaa med endnu større Tab for Landet. Tyskland har kun opnaaet fra Sølvfod at gaa over til en »haltende« Guldfod.

I den Latinske Union kan Sølvmonen ikke afskaffes. Frankrig har efter Beregninger over 3 Milliarder francs i Sølv. Alene i Banque de France ligger over 1 Milliard. Selv om $\frac{1}{3}$ kunde beholdes som Skillemont, maatte Landet altsaa sælge 2 Milliarder, hvad der vilde være komplet umuligt. Italien er ogsaa uheldig situeret. Belgien har udmøntet 500 Mill. i Femfranc-Stykker, hvoraf ca. 200 Mill. cirkulere i Frankrig.

De Forenede Stater i Nordamerika viste ved »Bland-bill«en deres afgjorte Sympathi for Bimetallismen, og Talen om Ophævelsen af nævnte »bill« er vel nærmest at betragte som en Trusel. I blandt Sydens Plantere, Vestens Landbefolkning og Mellemstaternes Industriadrivende findes nu saa vægtige Stemmer for Sølv, at det næppe nogensinde vil blive demonetiseret; snarere vil det blive mere benyttet.

Til Dato er altsaa intet opnaaet. I alle de nævnte Lande cirkulere endnu Sølv-Thalere, francs, dollars etc. for fuld Værdi, alene i Kraft af Staternes paatrykte Præg, thi igrunden ere de nu 20 pCt. mindre værd end for 1873.

Hvorfor ønskede man at gøre en Forandring, hvor-

for have »Guldfod«? Nogen plavsibel Grund have vi aldrig hort, og der findes næppe nogen.

Men der staar endnu mere paa Debet-Siden:

Ved Sølvets Demonetisering begyndte Kampen om Guldets Købeevne er stegen, eller at Priserne i al Almindelighed ere dalede, saameget er sikkert, at mange Forhold i Guldfodslandene ere blevne betydeligt forrykkede. Byrden af al tidligere stiftet Gæld og Prioritet er bleven tungere. Debitor maa sælge mere for at kunne betale, medens Kreditor kan købe mere for de Penge han faar.

Som det nu gaar, tro vi aldrig, der kommer noget paa Kredit-Siden, og, naar undtages England, ere vist ogsaa alle andre Stater villige til snarest muligt at afskrive de allerede lidte Tab, afbalancere Kontoen og aabne en ny paa Basis af almindelig gennemført Bi-Metallisme. Hvorlænge England endnu vil vente, i Bevidstheden om at det har Raad til at afskrive endnu større Tab, maa Tiden vise.

Medens Guldproduktionen er tagen stærkt af og Sølvproduktionen stærkt til, vil man, naar man regner Guld og Sølv sammen, mærkeligt nok finde, at Totalproduktionen i de sidste 30 Aar har været i regelmæssig og jævn Stigning, netop som man kunde ønske den for at tilfredsstille et antageligt stigende Verdensbegær. Fra 1851—70 var den gennemsnitlige aarlige Produktion omtrent Kr. 600 Mill., fra 1871—80 Kr. 630 Mill., fra 1881—84 ca. Kr. 700 Mill.

Guldfod alene kan ikke gennemføres, selv om der fandtes nye rige Miner, tilstrækkeligt for alle de nu eksisterende haltende Guldfodslande og for Østrig-Ungarn og Rusland med, vilde den Bom, som Sølvets Demonetisering satte for Verdenshandelen, ikke dermed falde, men snarere spærre endnu mere. Ja, kunde man indføre Guldfod overalt paa Jorden, var det en anden Sag, men $\frac{2}{3}$ af Beboerne have i Aarhundreder foretrukket Sølv som Cirkulation og til Opbevaring; man kunde ligesaa godt bede Kineseren og Hinduen om at antage Kristendommen som Guldfoden.

Fri Udvexling af alle Jordens Produkter er kun mulig, naar samtlige Nationer forstaa hverandres Møntfod, og det har man altid kunnet indtil nu, da et Mindretal, en Del af Okcidenten, pludselig sætter sig det som et ønskeligt Maal at kunne sige til Resten af

Verden: »vi ville ikke kende Eders Møntfod.« Men naar Vesten siger: »vi ville ikke have Eders Sølv for vore Varer«, kan Østen kun svare: »Ja, saa maa vi se saavidt muligt at hjælpe os foruden Eders Varer. For vore Produkter tage vi imidlertid med Glæde, hvad Sølv I endnu have, navnlig naar vi for hver 18 pence, eller endnu hellere for hver 12 pence, faa en rupee hjem.«

Endnu har Evropa og Amerika Sølv i Cirkulation, endnu er der en Pris paa Metallet, men kunde man tænke sig den højtpriste Guldfod fuldstændig gennemført efter Guld-Monometallistens Drøm, saa at Sølv kun benyttedes i Kunstindustriens Tjeneste, kun brugtes til Vaser, Sker og Gaffler etc., da vilde selvfølgelig Prisen daale endnu langt betydeligere, rupee-Kursen maaske til 12 eller 6 pence, det er umuligt at vide Grænsen. Vi have set Følgerne af Kursen 18 pence og kunne vel vagt forestille os, hvad Faldet til 12 pence vilde bevirke: t. Ex. for Agerbrugets Vedkommende 1 Tønde Hvede maaske 8 Kroner.

Man vil gjerne række hinanden Haanden, men kan ikke.

For 12 Aar siden begyndte man at kalde Sølv for daarlige Penge, og for 12 Aar siden begyndte den lange økonomiske Krise, hvorunder vi lide. Ondet berører næsten Alt og Alle, maa derfor formodes at have sin Rod i en universel Omvæltning af et bestaaende Forhold. Forholdet mellem Guld og Sølv, de to Bases for al Verdenshandel, blev netop dengang forrykket. Ligger det ikke nær at søge Roden der?

Vi have fra England et noget analogt Tilfælde fra 1816. Da England med et Tab af et Par Millioner Pd. Sterl. adopterede Guldfod og i 1821 genoptog Betaling i Guld, paafølgte nogle Aar efter en lignende langvarig Krise, hvorom der endnu i 1827 skrives*): »For fem Aar siden begyndte Lidelserne, og, saa langt fra at blive bedre, synes det at blive værre.« En anden Udtalelse dengang**): »En Klasse florerer, den med de faste aarlige Indtægter. Kapitalisten glæder sig over Pengenes forøgede Købeevne, men produktiv Industri ofres til Fordel for uproduktiv Rigdom«, skulde man tro skrevet idag. Dengang var der imidlertid Afløb for

*) Sismondi.

***) Sir James Graham.

Sølv til Kontinentet, men nu er den Udvej lukket. Kan man ikke vente en endnu langvarigere og mere ødelæggende Krise end den fra 1816? Der findes store Avtoriteter, som mene, at Sølvets Demonetisering endnu langt fra har vist sine værste Følger.

Naar Krisen fra 1816 først egentlig tog fat fem Aar efter, da stemmer det ogsaa nogenlunde med Gangen i Krisen fra 1873, idet Virkningerne af Sølvets Fald paa Kurserne i Orienten først viste sig tydeligt i 1875—76.

Med international Bimetallisme, med fri ubegrænset Udmøntning af Guld og Sølv af fuld Værdi og i bestemt Forhold kan Verden tage imod et hvilket som helst Beløb og med største Sindsro se de yderligste Svingninger, saavel i Totalproduktionen af som i Forholdet imellem de to Metaller, imøde. Kr. 27,000 Millioner Guld- og Sølvmonter vilde da danne Basis for Verdenshandelen og det vilde være aldeles ligegyldigt, om Produktionen et Aar blev Nul eller Kr. 700 Mill., om det blev Kr. 700 Mill. Guld eller Kr. 700 Mill. Sølv, begge Metaller vilde være lige gode, Forskellen blev kun i Farven, om gul eller hvid.

Fra længst svundne Tider har Guld og Sølv som Betalingsmiddel over hele Jorden flydt som én Strøm, men for 12 Aar siden tvedeltes denne med Vilje. Den ene Gren har vist sig utilstrækkelig til at overrisle de Egne, der bleve udsete til at frugtbares af den, den udtørres mere og mere. Imedens løber den anden Gren upaaagtet ved Siden af, man vægrer sig endnu ved at blande de to, skønt de begge have samme frugtbringende Elementer i sig, tiltrods for, at man derved for Fremtiden Aar efter Aar vilde være sikret en nogenlunde ens Tilstømning og tiltrods for, at man netop derved vilde opnaa at kunne overrisle hele Jorden efter hver enkelt Egn's Behov.

Ved Lovbud blev Sølv forskudt, ved Lovbud kan det atter knæsettes naarsomhelst.

Idet vi nu gaa over til Spørgsmaalet om »Overproduktion«, maa det først staa os klart, at der vel af ganske enkelte Artikler kan fremstilles større Kvanta, end der faktisk kan forbruges, men i al Almindelighed er og kan der her kun være Tale om Overproduktion i Forhold til Købeevne, ikke derimod til den samlede fysiske Forbrugsevne. For Prisernes Vedkommende bliver Resultatet imidlertid det samme; hvadenten Købe- eller Forbrugsevne mangler, maa de gaa ned, thi Prisen paa enhver Ting reguleres stedse af Tilbud og Forbrug. Pengenes større eller mindre Købeevne spiller ganske vist en Rolle, ved lavere Priser vil Forbruget voxe og omvendt aftage ved højere Priser. Konsumenten er meget elastisk, men til begge Sider er der Grænser. Den Overproduktion, der paa nogle Omraader sikkert har fundet Sted, er hidfort, dels ved Inddragelsen under Kultur af hidtil uopdyrkede Arealer, dels ved, at man ved Videnskabens Hjælp har formaaet at gøre de alt opdyrkede Jorder mere frugtbringende, dels ved overalt hvor muligt paa ny og gamle Omraader i Stedet for Haandkraft at anvende den mangfoldiggørende mekaniske Kraft stadigt med ny Forbedringer, og endelig bærer maaske den store Overproduktion af uheldige Aktieselskaber en væsenlig Skyld. Medens mange af disse Selskabers Formaal kun synes at have været et Boldspil med de lettroende Aktionærers Penge, lignede de fleste hverandre deri, at de for Konkurrencens Skyld følte sig nødsagede til at arbejde »full speed«, for paa Regnskabens Dag at kunne fremtræde med den Beretning til deres Aktionærer: »vi have i det forløbne Aar arbejdet godt, vi have produceret saa og saa meget mere end det foregaaende Aar, vor Produktionspris er ved Indskrænkninger paa alle Omraader (uheldigvis undtagen paa selve Produktionsmængdens) nu bleven reduceret til et Minimum, billigere end nogensinde.« Undskyldningen er, »naar Resultatet desuagtet ikke er gunstigt, ligger Aarsagen i den øjeblikkelige store Overproduktion«, men det Hele viser kun den moralske Svaghed, man ofte finder hos Aktieselskaber. Den private Arbejdsherre vil se Sagen i Øjnene, han vil ikke ved Overproduktion i sin Branche tænke paa ved forøget forceret Arbejde at reducere sin cost-pris, han vil selv strax indskrænke sin Virksomhed, men det kunne og gøre Aktieselskaber kun sjældent, en falsk Følelse, en urigtig Argumentation gør

sig ofte gældende, trods nok saamegen Overproduktion i deres Branche arbejde de ofte vedblivende med fuld Kraft, altid i Haab om de »bedre Tider«, som hver især troligen bidrager sit til at skyde ud i en fjærnere Fremtid.

I Udviklingen af enhver Industrigren, i Kommunikationsmidlerne, Jernbaner, Dampskibe etc., sporer man Resultatet af disse Aktieselskabers rastløse Virksomhed. Til Anlægget af enorme Strækninger Jernbaner, navnlig i Amerika, samt til Bygningen af en Mængde Dampskibe benyttedes store Kvanta Jern og megen Arbejdskraft, der herskede en livlig Aktivitet. Forbrugsevnen steg og Tiderne kaldtes gode, — indtil det opdagedes, at man var gaaet for vidt. Store opsparede Kapitaler vare paa sine Steder blevne anbragte i parallelt løbende Jernbaner, der for en rum Tid umuligt alle kunde vente fuld Beskæftigelse fra de paagældende Distrikter. Byggeriet af Damp- og Sejlskibe var ud over fornuftige Grænser, Tilbudet blev større end Forbruget og selvfølgelig dalede Alt, Fragter, Arbejds-løn og dermed Forbrugsevnen i mangfoldige Kredse.

I 1874—1876 kostede 1ste Klasses Jern-Sejlskibe Pd. Sterl. 17 à 20 pr. Reg. Tons at bygge, Pd. Sterl. 20 var den højeste Pris, der nogensinde blev naaet, og fuldt 25 pCt. mere end hvad den havde været faa Aar forinden. Lignende Skibe kunne idag bygges for Pd. Sterl. 10 pr. Reg. Tons, maaske endog derunder. Dampskibe, som i den førstnævnte Periode kostede Pd. Sterl. 25 pr. Reg. Tons at bygge, kunne nu faas for Pd. Sterl. 14—15, maaske billigere. Arbejds-lønnen er fra det højeste Punkt dalet maaske 30 pCt., i nogle Tilfælde 20 pCt., i andre 40--50 pCt., Jern fra 120 til 40 sh. og Bygværfternes Fortjeneste fra 20—10 pCt. til 10—5 pCt., fordetmeste kun tilstrækkeligt til at holde Forretningen gaaende, imedens man paa flere Steder helt har maattet ophøre.

En Brøkdæl af Befolkningen — den med de faste aarlige Indtægter — lades uberørt af disse Forhold eller høster vel endog en Fordel. Men gennemgaaende maa hele den produktive Klasse fortiden arbejde med ringe Fortjeneste, og det er derfor let forklarligt, at Forbrugsevnen hos Alle, hos Landmænd, Fabrikanter, Aktionærer etc., men navnlig hos det store Flertal, Arbejds-klassen, ikke har kunnet holde Skridt med den for-

øgede Produktion. Haandkraft erstattes mere og mere af Maskiner, og den naturlige Følge er ligefrem, at der, naar undtages enkelte Specialfag, paa mange Omraader er Overflod paa Arbejdskraft, atter her større Tilbud end Behov.

Det vilde føre os for vidt her at komme nærmere ind paa det store Arbejderspørgsmaal, vistnok det vigtigste og mest brændende paa Dagsordenen i alle Lande. Kun i al Korthed ville vi sige, at under den stærke Konkurrence til ødelæggende lave Priser har Fabrikanten brudt sin Hjerne for paa alle optænkelige Maader at udfinde Midler til at producere billigere, »Besparelser i Udgifterne« have næsten overalt været hans eneste Maal og Redning for at holde det gaaende, indtil Tiderne atter bedre sig, og, imedens han virkelig paa mange Maader har opnaaet en langt bedre og billigere Drift, har han selvfølgelig ogsaa maattet tage sin Tilflugt til en Reduktion i Arbejdsløn. I Sammenligning med Prisfaldet i de fleste større Artikler er Arbejdsløn imidlertid endnu kun dalet lidt; dels er der en Minimumsgrænse for, hvad der kan bydes Arbejderen at leve for, dels har denne i de gode Tider sikkert ikke faaet en fair Andel i Fortjenesten. Det er værd at lægge Mærke til, at Prisfaldet i forarbejdede Artikler har været større end Prisfaldet i Raamaterialet. »Pigiron« er fra 1882—84 dalet 19 pCt., Staalskinner 23 pCt., Bomuld er fra 1882—84 dalet 6,6 pCt., Cotton twist 9,3 pCt.

I opadgaaende Perioder ere Alle tilfredse, fra 1850—80 er Arbejdsløn paa sine Steder stegen 30—40—50 pCt. I England regner man, at Stigningen i Landarbejdernes Løn har været fra 93 til 143, eller ca. 50 pCt., og da det er fra Landarbejderne — der udgøre over Halvparten af samtlige Arbejdere — at alle andre almindelige Arbejdere rekruteres, ville deres Lønninger altsaa nogenlunde rette sig efter Efterspørgslen for Arbejdere i andre Industrier og paa en Maade regulere disses Lønninger.

Nu har Overproduktionen medført en Reduktion i Arbejdsløn. Vi tvivle ikke om, at den har været nødvendig, ja mangen Arbejdsgiver staar maaske foran Alternativet til en yderligere Lønnings-Nedsættelse eller Standsning. Imidlertid ere Arbejdernes Fordringer til Livet stegne i den tidligere opadgaaende Periode, det er

let at udvide sig, vanskeligere at indskrænke sig, det er altid den sidste Krone, der skaffer Arbejderen en Behagelighed udover netop de allernødvendigste, ofte knapt tilmaalte Livsfornødenheder, og enhver Reduktion i Arbejdslønnen — den være nok saa retfærdig og bydende nødvendig — berører ham altid føleligt, fremkalder Misnoje og ofte »Strikes«.

Ved Talen om »Strikes« synes mange, navnlig af de bedre stillede Klasser, at forbinde Tanken om Opsætsighed og urigtig Handlen fra Arbejderens Side, medens der fornuftigvis ikke burde kunne disputeres om Arbejderens Berettigelse til paa enhver hæderlig Maade at søge at sælge sit Arbejde saa dyrt som muligt, ligesaa godt som Kapitalen paa sin Side stedse vil umage sig for at købe Arbejdet paa billigste Maade. Det er den gamle Fejde imellem de to Faktorer, der dog kun i Forening kunne udrette noget. Om hvem der i hvert enkelt Tilfælde har Ret, spørger man ikke. Som i andre Krige: Den, der henter Sejren hjem, vil føre det slaaende Bevis for sin Sags Retfærdighed.

Heldet er afvexlende. Jo færre Arbejdere i en Industri, jo lettere samles og enes de, og jo hurtigere kunne de selvfølgelig opnaa Overenskomst med Arbejdsgiverne. I Berlin maatte nys den talrige Murerklasse give tabt, i Danmark med vor mindre, begyndende Industri kan paaregnes større Sammenhold. At udfægte saadanne Kampe under »politiske« Opsange er absurd; om det laa i Tidsaanden, kunde man ligesaa godt benytte »religiøse«. Arbejderens Forlangende er kun, hvad han tror at være »fair pay for a fair day's work«, og ved Opnaaelsen heraf vil hans paaduttede Smag for Politik falde væk. Alle kunne heller ikke være Politikere, lige saa lidt som Alle kunne være Præster.

Om Et er Enhver enig, at imedens disse større Strikes vare og endnu længe efter, ramme de saavel de stridende Parter som mange Andre i vide Kredse haardt. Landet gøres fattigere ved den saaledes spildte »produktive Arbejdskraft«, og det er kun en daarlig Trøst, at Striken maaske kan have bidraget til at indskrænke den Overproduktion, der bydende dikterede Lønningsnedsættelsen — Grunden til Striden.

Arbejderen er ihvertfald uden Skyld i Overproduktionen; denne er Kapitalens, hyppigt umulige Aktieselskabers Værk.

Der burde ikke kunne være Tale om »Overproduktion«. Gennemgaaende kunde Arbejdernes Livskaar trænge til en betydelig Forbedring, den fysiske Forbrugsevne mangler sandelig ikke, kun Købeevnen, men — der er Overflod paa Arbejdskraft, og, forinden vi se en Bedring, er det meget muligt, at Arbejds løn vil dale endnu mere, eller Arbejdet udføres i kortere Arbejdstimer eller ved færre Hænder — men, hvilken Form end vælges, vil Arbejderklassen da lide derunder.

Efter at Producenten eller Fabrikanten har opbudt alle Midler for at fremstille sit Fabrikat saa billigt som muligt uden desuagtet at finde sin Virksomhed lønnende, har han paa den anden Side forsøgt at opnaa bedre Priser for sine Varer ved at forbigaa Mellemlandere og træde i muligst nær direkte Forbindelse med Konsumenten eller dog med den mindre Handlende. Det faldt ikke vanskeligt. De hurtige og billige Kommunikationsmidler satte Fabrikanten istand til personligt at besøge og forhandle med Kunderne i endog fjærliggende Egne, han kunde paa selve Stedet skaffe sig Underretning om deres Soliditet og Stilling, og Kunderne modtage ham med aabne Arme, glade over at kunne købe fra »første Haand« med Omgaaen af Mellemlandlerne, som dog kun fordyrede Varen, og som i Virkeligheden vare overflødige nu, da Fabrikanten — takket være Jærnbannerne og Dampskibene — kunde garantere Kunden Levering af Varen omtrent paa ønsket Klokkeslet og i hvilket som helst Kvantum, efterhaanden som Kunden maatte behøve det. Telegrafene kunde desuden hver Dag bringe Priserne fra alle Verdens Hjørner: den mindre Købmand var i saa Henseende ligesaa heldig stillet som det store Handelshus.

Tidligere var det anderledes. Sejlskibenes usikre Leveringstider, uregelmæssig langsom Post, ingen Telegraf, Alt nødvendiggjorde de store Mellemlandere, som ofte maatte holde enorme Lagre, for, beredte paa enhver Eventualitet, altid at kunne forsyne deres faste

»gamle Kundekreds.« En saadan Mellemandler solgte ikke til Alle og Enhver, han havde sine bestemte større Venner, gik ikke ind i deres Næring, men overlod dem at sælge videre til andre mindre Handlende osv.

Nu er Systemet brudt, forældet. I enkelte Brancher ville de store Mellemandlere maaske endnu længe være nødvendige, men i al Almindelighed maa deres Dage siges at være talte. Den Fabrikant, som endnu vil holde paa det Gammeldags, finder, at hans Nabo sælger direkte, og han maa følge Trop eller bliver distanceret. I nogle Artikler er Afsætningen ogsaa tiltaget saa stærkt, at Købmanden selv kan købe direkte Ladninger, og altsaa slet ikke behøver Mellemandlerens Intervention.

Dels paa Grund af disse Producentens Bestræbelser for at sælge direkte, dels fordi de lave og stedse faldende Priser hverken levede et Spillerum for Fortjeneste paa Varens Omsætning gennem flere Hænder, eller animerede til Spekulation, fordi Detaillisten af Frygt for endnu lavere Priser stedse kun forsynede sig med allernødvendigste Lager, der altid hurtigt kunde supleres, have altsaa en stor Mængde Mellemandlere i de sidste 10 Aar maattet se deres tidligere lønnende Virksomhed gradvis synke sammen og i mange Tilfælde aldeles visne hen. Det er haardt for hvem det træffer, men det er et Fremskridt, som Tiden fører med sig. Et staar fast, at ogsaa hos den fordums vigtige Klasse Mellemandlere er Forbrugsevnen bleven betydelig indskrænket.

Vi skulle her endnu kun henpege paa den Mærkelighed, at endskønt Producenten saaledes ofte sælger til Detaillisten, og skønt Producentens Priser gennemgaaende ere langt lavere nu end for 10 Aar siden, er der for mange væsentlige Artiklers Vedkommende ikke indtraadt en tilsvarende Prisreduktion lige overfor Forbrugeren. F. Ex. Husmødre ville vel finde enkelte Artikler billigere, men gennemgaaende er det dem omtrent ligesaa dyrt at »holde Hus« nu som tidligere, og Forskellen skulde derefter synes at maatte vandre i de mindre Handlendes Lommer. For en Del løses Gaaden ved, at man ubevidst har vænnet sig til større Livsforødenheder; dels vil det altid tage nogen Tid, inden Konsumenten faar den fulde Fordel af de lavere en gros Priser, og jo længere borte fra Hovedmarkederne, jo

længere Tid vil der medgaa; ofte er det Forbrugerens egen Skyld, at han ikke tidligere høster Fordelen ved Prisfaldet: Skodesløshed, Uvidenhed, falsk Undseelse etc., og endelig bliver Detaillistens Fortjeneste endel reduceret ved de større Fordringer, der stilles i Henseende til Udsalgssteder, Frankolevering og Kredit med deraf følgende stigende Udgifter til Husleje, Folkehold og Befordringsmidler, samt den større Risiko.

Saafrømt Fordelen ved Prisfaldet hurtigere naaede Forbrugeren, vilde Afsætningen sikkert blive større for mange Artiklers Vedkommende og Overproduktionen i disse aftage.

En Forandring heri maa sikkert indtræde, efterhaanden vil man gaa videre paa den rigtige af de engelske »Stores« (Civil-Service Stores, Army & Navy Stores etc.) og den parisiske »Au bon Marché« og flere andre betraadte Bane. Store Etablissementer, der raade over betydelige Midler, med et Minimum af Udgifter, ledes af driftige, dygtige Folk, der forstaa deres Forretning og gøre deres Indkøb fra første Haand imod kontant Betaling, ville lidt efter lidt i mange Brancher fortrænge de mindre Handlende ved at sælge deres Varer til det store Publikum til billigere Priser pr. kontant. Saadanne Etablissementer have selvfølgelig nærmest hjemme i de større Byer, men man ser dem ogsaa trives godt i Provinsbyer. Efterhaanden som dette System udvikler sig, ville Folk lære, at det er billigere at betale strax, at Kredit paa deres daglige Livsfornødheder er en Uting, at den i mange Tilfælde med Letthed vil kunne undværes, og at man, naar man engang med lidt Selvovervindelse har indrettet sig herpaa, lige saa godt kan og bør betale strax som t. Ex. hver Uge eller Maanedsdag.

I forskellige Brancher vil da mangen Detaillist se sig nødsaget til at søge andet Erhverv. For disse vil Overgangen være ubehagelig, men for Samfundet et Fremskridt, der vil medføre større Forbrugsevne, forøget Velvære hos den store Masse af Befolkningen.

Maa man end overlade Tiden og den naturlige Udvikling at hidføre den længe ønskede gennemgaaende Bedring i alle økonomiske Forhold, saa er der selvfølgelig intet til Hinder for, at et enkelt Land, som enkelt Medlem af den store Familie, ved Energi, Flid og Sparsommelighed kan gøre meget for at forbedre sine Kaar, og det var maaske ikke urigtigt, om Enhver herhjemme ransagede Nyre og Hjærte og gav et ærligt Svar paa Spørgsmaalet, om der i disse Henseender bliver gjort, hvad man formaar.

Ethvert Land maa sørge for sig selv, det faar Intet som Gave fra andre, ialtfald kun sjældent. Det henter i Almindelighed sin Velstand i første Række fra sin egen Jordbund.

Fra Udlandet henter et Land Fortjenesten paa

- 1) importerede Artikler, der, efter undertiden at være bearbejdede videre i Landet, atter exporteres.
- 2) sin Handel mellem de udenrigske Lande indbyrdes.
- 3) Fragter af sine egne Skibe i udenrigsk Fart etc.

Danmark mere end klæder og brødbroder sig, trods 10 Aars slette økonomiske Forhold er den almindelige Velstand, Nationalformuen forøget, og dog tro vi ikke det kan siges, at særlig Energi har besjælet Nationen som Helhed for at bringe bedst mulige Resultat ud af Alt.

Under de trange Tider har man ikke sporet nogen udpræget Sparsommelighedslyst. Tværtimod, Luxus og Livsfornødenheder ere tiltagne, Tidsaanden fører det med sig. Hovedstaden ligger aaben paa Alfarvej, let tilgængelig for »Civilisation«. Gaar man t. Ex. ned i mindre befærdede Egne i Tyskland, vil man blandt de velstaaende Klasser, trods nok saa megen Rigdom, finde en langt mindre udviklet Luxus- og Fornøjelsessyge end hos os: endnu ere Civilisationens Skyggesider ikke naaede derhen.

Forbrugsevnen herhjemme voxede, men blev overfløjet af Forbrugslysten. I alle Samfundsklasser stilles nu langt større Fordringer til Livet end tidligere; som smaa Exempler nævnes kun den stærkt udviklede Higen efter Adspredelser og Fornøjelser af enhver Art, eller de stedse vekslede Moder med derhen hørende Pyntelyst, ofte langt ud over Stilling eller Evne, eller det stigende Forbrug af bayersk Øl, der ikke kan kaldes en

Nødvendigheds-Artikel, vore Forfædre drak det ikke og vare dog vistnok fuldt saa kraftige; vi anse tværtimod det herhjemme tiltagende Øl-Forbrug som absolut forkasteligt, som en Kræftskade, der i mange Kredse vil degenerere Befolkningen. Man har fortalt Arbejderen, at Drikken stimulerer; ja vist som Ildvandet Indianeren, men hans ofte svære fysiske Arbejde leder derefter Mangen til ud af sin tid knappe Løn at søge formegen Stimulus, fremkaldende strax Utilfredshed med sin Stilling og i sit Hjem, der kunde have været hyggeligere med de nu bortkastede Penge, og efterladende senere en nedbrudt Helbred. Maadehold og Sparsommelighed have, kort sagt, ikke været de udprægede Dyder hos os i de daarlige Tider. Der har været en gennemgaaende Tilbøjelighed til »at slaa for stort paa«.

Vende vi os nu til Spørgsmaalet, om man da paa den anden Side har opbudt al Kraft for at forøge Landets Indtægter, om man fra alle Sider energisk har arbejdet hen til at bringe det mest mulige ud af vore Erhvervskilder, Agerdyrking og Kvægavl, Fiskeri, Handel, Industri etc., da tro vi, at der for de Flestes Vedkommende maa svares et Nej.

Paa forskellige Omraader er der enkelte kraftige utrættelige Ledere, men en Svale gør ingen Sommer. Gennemgaaende maa vi herhjemme vistnok siges formeget at hylde laissez-aller Principet; vi komme med, men for langsomt; godmodig-rolige og sorgløse holde vi mere af at se tilbage til Fortiden »saadan som det altid har været«, hellere end at følge med Nutiden, vi glemme, at denne med sin Damp og Elektricitet paa-byder yderste Anspændelse af alle Kræfter for paa bedste og fyldigste Maade at udnytte vore Erhvervskilder. Og endnu sjældnere skues ud i Fremtiden.

Den store Masse er for tilbøjelig til kun at lytte til de enkelte Ledere, overlade dem at raade og handle, medens man selv helst forbliver passiv. Man glemmer, at Enkeltmand kun sjældent formaar mere end at an-vise Vejen, og at kun hvor Alle hver for sig lade Handling følge paa Ord og tage energisk fat, kun der naas Maalet. Man glemmer formeget, at selvhjulpen er vel-hjulpen, og man luller sig ligeledes hyppigt til Ro ved Tanken om, at det dog ikke nytter noget fortiden at bringe den eller den Sag frem, da den dog næppe vil

kunne gennemføres. Der er ingen Tvivl om, at vore ulykkelige politiske Forhold kue og døde Energi og Foretagelsesaand.

Enhver, der overværede Forhandlingerne paa det sidste Handelsmøde, vil have faaet et slaaende Bevis paa Handelsstandens fuldstændige Magtesløshed til at føre noget Godt og Nyttigt igennem. Her møde Delegerede fra København og Landets forskellige Egne, antageligt altsaa de Ypperste hver i sin Kreds, Mænd, hvis Mening dog burde tillægges nogen Vægt, men hvad udrette de? hvilke Resultater kunne opvises?

De fleste af de paa Handelsmødet 1884 enstemmig vedtagne Henstillinger til Ministeriet, Andragender, Ønsker, Forespørgsler, ere enten blevne foreløbig lagte ad acta, afviste eller slet ikke endnu besvarede.

Det er dog Danmarks Handels Velfærdskomite, der her traadte sammen for at drøfte og beslutte, hvad der baader Landet bedst, hvilke Forandringer bør foretages og hvad Nyt bør indføres for hurtigt, nej strax, at kunne møde Tidernes stedse vxlende Krav. Frugten af de mange rige Erfaringer er vel den, at man enes om hvad der er det rette, men man formaar ikke at virkeliggøre de tagne Beslutninger.

I Anerkendelse af det Ørkesløse i for Nærværende at drøfte vel forberedte Sager, der for at føres ud i Livet kræve Lovgivningsmagtens Stempel, indskrænkede Handelsmødet i 1885 sig til Diskussion af mere eller mindre underordnede saglige Spørgsmaal, til et Par interessante Foredrag. Forhandlingerne vare matte, Tilhørerpladsen sparsomt besat, Enhver vidste, at der for Øjeblikket dog ikke kunde gennemføres noget af Vigtighed, og det fejler næppe, at enhver af de Delegerede, nu da Mødet er forbi, ved at spørge: »hvad er der saa udrettet?« maa ligesom den hele danske Handelsstand med bittert Sind svare: »saare lidet«. Denne »Marsch paa Stedet« er trættende, men ikke desto mindre vil Enhver uden Undtagelse tilraabe dem sin Opmuntring og sit Ønske om ikke at svigte de dem betroede Tillidshværv, men fremdeles ufortrødent give Møde, saa at Alle ere paa Pladsen, naar der engang kan kommanderes: »fremad«.

Og den Tid kan og skal komme, ja komme snart, om Enhver vil hvad han vil og hvad der er ret.

Man har talt om og som Kompromis villet lade

sig nøje med et »Handelsdirektorat«. Det er forkert. Agerdyrkning trænger lige saa meget som Handel og Industri til et »Direktorat«, om ikke mere, men fremfor Alt ville Landets samtlige Erhvervsgrenes Interesser aldrig kunne ske Fyldest, saalænge deres Talsmænd med Hat i Haand maa forebringe de forskellige Ønsker om Reform eller Fremskridt paa en uendelig Mængde Omraader for en Minister, under hvem der allerede sorterer de mest forskelligartede Sager, og hvem det derfor vil være umuligt nøje at prøve Alt og tage Beslutning med den ofte højst fornødne Hurtighed.

Nej, hvorfor ikke ligesaa sige det strax rent ud: »Vi vil have et Handels- og Agerdyrknings-Ministerium«, og det skal være et Handle-Ministerium.

Vi have Kultus-, Justits-, Krigs-, Finans- og andre Ministerier, hvis Pligt det er paa rette Maade at værne om det Bestaaende, men hvad nytter det at skærme Skallen, naar Kærnen sygner hen, hvad nytter det at frede om Haven, naar Gartneren mangler, som kan paase, at Ukrudt bortluges og at der plantes smukke nyttige Væxter istedet. Der er meget for den Gartner at tage Vare paa, og det kan betale sig at aflægge ham og hans Medhjælpere godt.

Hvor er der dog mange vigtige Ting at forhandle, beslutte og rask føre ud i Livet! Fremfor Alt Agerbruget lider under et stærkt Tryk, Handelen ligesaa. Den Krise, vi i denne Tid gennemgaa herhjemme, vil, forsaavidt den tildels er Følgen af en for udstrakt Kredit, rette sig og Forholdene da komme ind i et sundere Spor, men en livskraftig Udvikling naas ikke, medmindre gennemgribende Reforme indføres, t. Ex. ny Toldlov, Afskaffelse eller Reduktion af Skibs- og Havneafgifter, Oprettelse af Frihavn, der kan gøre København til en virkelig Transit- og Oplagsplads, Anlæg af Ringbane, Dampfærge etc., Kapitaler maa ledes ind i nyttige produktive Kanaler; der er mangt og meget, der kan gøres for at skabe Trafik, og man maa ikke indskrænke sig til at »tage imod« eller skaffe Plads til den Handel, der kommer af sig selv. Hvad Beliggenheden angaar, burde København ved energisk Stræben kunne udvikles til en Handelsplads, der kunde taale Sammenligning baade med Tyrus og Venedig.

Andre Nationer handle, vi maa ikke ligge stille. Nu kommer snart den tyske Kanal, der maaske og

maaske ikke vil skade Danmark. Vi behøve ikke at afvente Resultatet. Parret med Maadehold og Spar-sommelighed maa vi energisk se at udvikle vort Agerbrug, vor Handel, vor Industri, enhver af vore Erhvervs-kilder, og faa fast Fodfæste, før det er for sent. Vi maa gøre det, medmindre vi ønske at blive et lille fattigt Land!

Maatte det snart staa klart for Enhver, Landmand, Fisker, Handelsmand, Arbejder saavel som Arbejdsgiver, at vel fremfor noget andet Land kræver Danmark Op-rettelsen af et Handels- og Agerdyrknings-ministerium til kraftigt at beskytte og udvikle samt-lige Livskilder, saa at Alle som En i sluttet Falanx træde frem med dette bestemte uafviselige Forlangende.

Her er ikke Tale om Højre eller Venstre, her gaar Vejen lige ud imod et bestemt Maal: Danmarks Vel.

November 1885.
